

**ความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่ง
ทะเล: กรณีศึกษาบ้านโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร**

**The Satisfaction of People on Coastal Erosion Problem Solving and Rehabilitation:
A Case Study of Ban Khok Kham, Muang District, Samutsakorn Province**

เอนก ไสภณ และสมภพ รุ่งสุภา

สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

บทคัดย่อ

การศึกษความพึงพอใจของประชาชนหมู่ที่ 3 บ้านโคกขาม จำนวน 82 กลุ่มตัวอย่าง ในเดือนเมษายน 2553 ต่อการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูชายฝั่งทะเลโดยการปักแนวไม้ไผ่ พบว่าประชาชนมีระดับความพึงพอใจมากในทุกตัวชี้วัด ได้แก่ ความพึงพอใจในกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก และผลการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจของประชาชนในแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่ากลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูที่ชายฝั่งทะเลให้แตกต่างกัน

จากความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขามที่ควรจะเป็นนั้นพบว่าประชาชนต้องการเห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ชายเลนเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 90.2) รองลงมาได้แก่มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ ชายฝั่งได้รับการป้องกันจากการกัดเซาะของคลื่นและมีความยั่งยืน เป็นแหล่งพักผ่อนท่องเที่ยว สร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน และมีสภาพแวดล้อมสวยงามปราศจากมลภาวะ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล การฟื้นฟูชายฝั่งทะเล

Abstract

The satisfaction study of local people on coastal erosion problem solving and rehabilitation was conducted at Moo 3, Ban Khok Kham, Samut Sakorn Province. The data were collected from 82 samples in April, 2010. The results showed villagers had a high satisfaction in all categories; project process, procedures, and management, stakeholders' involvement, facilities, and project outcome. In addition, population's satisfaction was non-significantly affected by occupation.

The public opinion, of Khok Kham's coastal environment in population ideal, was related to wealthy mangrove forest (90.2%) and resourceful marine animal, sustainable solving coastal erosion protection, durable tourism resources, revenue, and without pollution, respectively.

Keywords: coastal erosion problem, coastal erosion solution, coastal rehabilitation

คำนำ

ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยมีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งตลอดแนวชายฝั่งทะเลทั้งด้านอ่าวไทยและอันดามันคิดเป็นระยะทางทั้งสิ้นมากกว่า 300 กิโลเมตรจากแนวชายฝั่งทะเลไทยที่ยาวทั้งสิ้นประมาณ 2,667 กิโลเมตร ครอบคลุม 23 จังหวัดชายฝั่งทะเล 136 อำเภอชายฝั่งทะเลและ 807 ตำบลชายฝั่งทะเล (Jarupongsakul, 2006)

บริเวณอ่าวไทยตอนบนซึ่งมีความยาวประมาณ 150 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกันของ 5 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาครและสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่เสี่ยงและมีความอ่อนไหวต่อการกัดเซาะชายฝั่งมากที่สุดในประเทศไทยด้วยอัตราการกัดเซาะมากกว่า 35 เมตรต่อปี ในบางแห่งได้ถูกกัดเซาะไปแล้วมากกว่า 1 กิโลเมตร ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 12,288 ไร่ โดยมีระยะทางตามแนวชายฝั่งทั้งสิ้น 77 เมตร (Jarupongsakul, 2009)

บ้านโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้ป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ในบริเวณนี้ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักถึงปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงได้เกิดความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภาคประชาชนบริเวณบ้านโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเพื่อสร้างแนวไม้ไผ่ป้องกันกัดเซาะของคลื่นขึ้นในปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวป้องกันกัดเซาะชายฝั่งจากวัสดุธรรมชาติและทำให้เกิดการตกตะกอนบริเวณหลังแนวไม้ไผ่เพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับปลูกป่าชายเลนเสริมบริเวณหลังแนวไม้ไผ่

จากการดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ควรจะมี ความพึงพอใจตั้งแต่กระบวนการดำเนินงาน ขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก และผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประชาชนผู้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง โดยทุกคนมีอิสระในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย แต่การควบคุมดูแลจากหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดในด้านอัตรากำลังและงบประมาณ จึงทำให้การดูแลควบคุมและจัดการไม่เกิดความสัมฤทธิ์ผลที่ดี จากเดิมที่นโยบายการแก้ปัญหาและการพัฒนาประเทศจะต้องเกิดจากส่วนกลางเป็นผู้กำหนดแล้วให้ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติตาม บางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่น แต่ปัจจุบันประชาชนได้มีส่วนร่วมต่อโครงการต่างๆที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตน จึงเป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาประเทศและจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 46 ที่ระบุให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมี

ส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามที่กฎหมายบัญญัติ และตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 (วรรคหนึ่ง) ให้สิทธิกับบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2546)

ดังนั้น การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่งทะเลกรณีศึกษาบ้านโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในครั้งนี้จึงได้ดำเนินการขึ้นเพื่อต้องการทราบระดับความพึงพอใจของชุมชนในด้านต่างๆ สำหรับใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการในระยะต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่งทะเลและเสริมสร้างความร่วมมือกับภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนบริเวณชายฝั่งทะเลหมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนในโครงการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่ง ด้วยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น
3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในโครงการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่งทะเล ด้วยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่ง ด้วยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น
2. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในโครงการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่งทะเล ด้วยการปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น
3. เป็นข้อมูลนำเสนอให้ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการปฏิบัติงานหรือพัฒนาการแก้ปัญหาการกัดเซาะและพื้นที่พุ่มน้ำที่ชายฝั่งทะเลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น

การตรวจเอกสาร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีความพึงพอใจ คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และ ความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทุกชนิดของมนุษย์จะตกอยู่ในกลุ่มความรู้สึกสองแบบนี้ ความรู้สึกในทางบวก คือ ความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ กล่าว คือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถเกิดความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้ก็มีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ (Shelley, 1985)

ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความสุข มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้ เรียกว่า ระบบความพอใจ โดยความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกทางบวกแบบต่างๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจเพิ่มขึ้นได้อีก

สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความพอใจแก่มนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากร (resource) หรือสิ่งเร้า (stimuli) การวิเคราะห์ระบบความพอใจคือ การศึกษาว่าทรัพยากร หรือสิ่งเร้าแบบใดที่เป็นที่ต้องการในการที่จะทำให้เกิดความพอใจและความสุขแก่มนุษย์ ความพอใจจะเกิดขึ้นได้มากที่สุด เมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็นที่ต้องการครบถ้วน แต่เนื่องจากทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่อย่างจำกัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Tungtrakul (1990) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดหัวหิน ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมบริเวณชายหาดแตกต่างกัน

Solos (1995) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชน ต่อโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ มีผลต่อระดับทัศนคติ ต่อโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

Vichaikul (2002) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพและการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการ บริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ส่วนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

1.1. ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นต้น

1.2. ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพทางสังคม เขตพื้นที่ที่อาศัยอยู่ เป็นต้น

1.3. ปัจจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคล ได้แก่ ความรู้เรื่องการกัดเซาะและการฟื้นฟูชายฝั่งทะเล ความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่ง และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ ชายฝั่งทะเล

2. ตัวแปรตาม

ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พื้นที่ศึกษา คือ หมู่ที่ 3 บ้านโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร หน่วยวิเคราะห์ คือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีทั้งหมด 82 ตัวอย่าง ศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามที่มีโครงสร้าง และการประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนชุมชนชาวประมง ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ จากรายงานประจำจังหวัด รายงานประจำปี วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต การแจกแจงความถี่ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบและความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการ

2. สถิติอนุมาน (inferential statistics) เช่น การเปรียบเทียบความแตกต่างของอาชีพและความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการ วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบ Asymptotic Significant Test ของ Kruskal-Wallis โดยการเปรียบเทียบค่ากลางของข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป ซึ่งทำการสุ่มอย่างเป็นอิสระต่อกัน

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,099 ไร่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่ง น้ำทะเลท่วมถึง เนื่องจากได้รับอิทธิพลของน้ำทะเลขึ้นลงโดยเฉพาะช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี น้ำจะท่วมสูงและฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม มีลมทะเลพัดผ่านตลอดวัน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ใกล้ทะเลอากาศจึงไม่ค่อยร้อนจัด แต่ก็อบอ้าว มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 – 31 องศาเซลเซียส

โครงสร้างประชากร ในปี พ.ศ. 2551 มีประชากรทั้งสิ้น 797 คน เป็นชาย 403 คนและเป็นหญิง 394 คน มีจำนวนครัวเรือน 201 ครัวเรือน (Office of community development, 2009) ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ถึงร้อยละ 82.5

2. สภาวะเศรษฐกิจและสังคม

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่คิดเป็นสัดส่วน 3 ใน 5 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 66.3 ส่วนอาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัวที่พบมากที่สุด คือ รับจ้าง/ลูกจ้าง ร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอื่นๆ เช่น พนักงานบริษัท เป็นต้น คิดเป็นจำนวนร้อยละ 23.8 21.3 16.3 และ 15.0 ตามลำดับ

ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 1 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างมีแหล่งรายได้หลักมาจากอาชีพ เกษตรกรรม และอีกเกือบ 1 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างมีแหล่งรายได้หลักจากอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอื่นๆ สำหรับรายได้เฉลี่ยของครอบครัวส่วนใหญ่จะมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 28.2)

3. ความรู้เรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง

จากการศึกษาพบว่าประชาชนในพื้นที่ทราบว่าป่าชายเลนช่วยป้องกันกัดเซาะการพังทลายของดินชายฝั่ง (ร้อยละ 98.8) และการทำแนวกันคลื่นโดยการปักไม้ไผ่เป็นแนวช่วยในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง (ร้อยละ 98.8) ส่วนความรู้ที่มีรองลงมา คือ การทำแนวกันคลื่นโดยการปักไม้ไผ่เป็นการตกตะกอนของดินบริเวณชายฝั่งทะเลมากขึ้น (ร้อยละ 97.6) การทำแนวกันคลื่นโดยการปักไม้ไผ่เป็นการอนุรักษ์ป่าชายเลน (ร้อยละ 96.3) การป้องกันการกัดเซาะและการฟื้นฟูชายฝั่งทำให้มีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 91.5) การป้องกันการกัดเซาะและการฟื้นฟูชายฝั่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 91.5) ปัจจุบันมีกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนบริเวณหลังแนวไม้ไผ่กันคลื่นเป็นประจำทุกเดือน (ร้อยละ 90.2) ไม่จำเป็นต้องป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเพราะเมื่อปล่อยไว้สักระยะพื้นดินก็จะงอกขึ้นมาเอง (ร้อยละ 70.7) การทำแนวกันคลื่นโดยการปักไม้ไผ่เป็นแนวเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเป็นเรื่องที่เสียเวลาเปล่า ไม่สามารถเป็นไปได้ (ร้อยละ 64.6) และการทำแนวกันคลื่นโดยการปักไม้ไผ่เป็นแนวเป็นการดำเนินการโดยกรมป่าไม้และกรมประมง (ร้อยละ 34.1) ตามลำดับ

4. ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม

การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม สามารถแบ่งความพึงพอใจต่อโครงการได้เป็น 4 แบบ คือ ความพึงพอใจในกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการ ความพึงพอใจในบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกและความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน ซึ่งระดับของความพึงพอใจต่อโครงการสามารถแบ่งได้ 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 หมายถึง ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุดตามลำดับ

ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม สามารถแบ่งความพึงพอใจต่อโครงการ โดยพิจารณาระดับความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ลงความเห็น ซึ่งมีดังนี้

4.1 ความพึงพอใจในกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่มีระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับพึงพอใจในระดับที่ 4 (ระดับความพึงพอใจมาก) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ความพึงพอใจในการเผยแพร่ผลงานและการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาคมรับรู้ (ร้อยละ 45.1) มีความพึงพอใจในการรักษาความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวและผู้มาร่วมกิจกรรมในพื้นที่โครงการ (ร้อยละ 42.7) มีความพึงพอใจในกิจกรรมการปลูกป่าชายเลน (ร้อยละ 39.0) มีความพึงพอใจในรูปแบบการใช้ไม้ไผ่ปักเป็นแนวเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง (ร้อยละ 37.8) และมีความพึงพอใจในการเปิดโอกาสให้ประชาคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ (ร้อยละ 35.4) รวมถึงมีความพึงพอใจในการจัดระเบียบความสวยงามและความสะอาดของพื้นที่โครงการ (ร้อยละ 34.1)

4.2 ความพึงพอใจในบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่าระดับความพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ 4 (ระดับความพึงพอใจมาก) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจต่อมนุษยสัมพันธ์ การต้อนรับของเจ้าหน้าที่โครงการต่อประชาชนและนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 42.7) มีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับการกัดเซาะและการฟื้นฟูชายฝั่งต่อประชาชนและนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 39.4) มีความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการ (ร้อยละ 37.8) และมีความพึงพอใจต่อการประสานงานของเจ้าหน้าที่โครงการกับประชาชนในหมู่บ้านเพื่อขอความร่วมมือในกิจกรรมของโครงการ เช่น การปลูกป่าชายเลน การซ่อมแซมแนวไม้ไผ่ เป็นต้น (ร้อยละ 36.6) รวมถึงมีความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการ การติดต่อเพื่อเข้าชมพื้นที่โครงการของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 43.0) ตามลำดับ

4.3 ความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าระดับความพึงพอใจในระดับที่ 4 (ระดับความพึงพอใจมาก) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกในการปลูกป่าชายเลน เช่น พันธุ์ไม้ วัสดุอุปกรณ์ในการปลูก (ร้อยละ 41.5) มีความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น

อาคาร ห้องประชุม ห้องสุขา ทางเดิน ป้ายบอกทางไปจุดต่างๆ ป้ายให้ความรู้ ในพื้นที่โครงการ (ร้อยละ 40.2) และมีความพึงพอใจต่อสาธารณูปโภคในโครงการเช่น ถนนทางเข้าโครงการ ป้ายบอกทางเข้า ตู้โทรศัพท์ สาธารณะ (ร้อยละ 39.0) ตามลำดับ

4.4 ความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน พบว่าระดับความพึงพอใจในระดับที่ 4 (ระดับความพึงพอใจมาก) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจที่แนวกักไม้ไผ่สามารถลดการกัดเซาะชายฝั่งทะเลได้ (ร้อยละ 48.8) มีความพึงพอใจในสิ่งอำนวยความสะดวกในการซ่อมแซมแนวไม้ไผ่ เช่น ความพร้อมและปริมาณที่เพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งมีระดับความพึงพอใจเท่ากับการมีพื้นที่สำหรับปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้นบริเวณหลังแนวกักไม้ไผ่ (ร้อยละ 47.6) มีความพึงพอใจที่เห็นป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ขึ้นภายหลังการดำเนินงานโครงการ (ร้อยละ 37.8) อีกทั้งมีความพึงพอใจต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและรายได้ที่ดีขึ้นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ภายหลังการดำเนินงานโครงการ โดยมีระดับความพึงพอใจเท่ากับความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินงานโครงการ (ร้อยละ 36.6) ตามลำดับ

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ร้อยละ 60 โดยประมาณมีความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคโดยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้น คือ การที่ประชาชนไม่มีเวลาให้ความร่วมมือเนื่องจากต้องทำมาหากิน รองลงมา คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน (ร้อยละ 51.2) การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาคมรับรู้ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง (ร้อยละ 48.8) เจ้าหน้าที่รัฐไม่เห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล (ร้อยละ 42.7) ประชาชนไม่เข้าใจความสำคัญของการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล (ร้อยละ 40.2) ประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ (ร้อยละ 37.8) และ ความเห็นอื่นๆ เช่น การเกิดภัยธรรมชาติ เป็นต้น (ร้อยละ 7.3) ตามลำดับ

6. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล บริเวณบ้านโคกขาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรมีการรณรงค์เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลแก่ประชาชนมากขึ้น (ร้อยละ 78.0) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะรองลงมา คือ ประชาชนควรมีส่วนร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาให้มากยิ่งขึ้น (ร้อยละ 76.8) ควรมีการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล (ร้อยละ 68.3) เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนควรมีบทบาทในการแก้ปัญหาร่วมกันให้มากขึ้น (ร้อยละ

64.6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาคมได้รับรู้ข่าวสารและกิจกรรมของโครงการให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น (ร้อยละ 61.0) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณในการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลให้มากยิ่งขึ้น (ร้อยละ 58.5) ส่วนข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น ควรจะจัดตั้งโครงการหรือกิจกรรมปลูกป่าในพื้นที่ให้มากขึ้นทั่วทุกพื้นที่ และควรมีป้ายประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ อีกทั้งสร้างแนวกันคลื่นให้เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิมและใช้วัสดุที่มีความคงทนหรือสร้างเขื่อนแทนแนวกันไม้ไผ่ (ร้อยละ 11.0) ตามลำดับ

7. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจของประชาชนในโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจของประชาชนในโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านโคกขาม ในแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยการเปรียบเทียบค่ากลางของข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป ซึ่งข้อมูลแต่ละชุดสัมพันธ์กัน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจของประชาชนในโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเลในแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่า ค่า Asymptotic Significance ทางสถิติมีค่าเท่ากับ 0.359 (มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานหลัก) ความแตกต่างของกลุ่มอาชีพไม่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนในโครงการการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล (Table 1)

Table 1 Comparison of population's satisfaction by occupation on the coastal erosion problem solving and rehabilitation project

Occupation	No.	population's satisfaction
		Asymp. Sig.
1. Local fisheries	2	
2. Aquaculture	13	
3. Agriculture	16	
4. Employee	21	
5. Merchant/private business	16	0.359
6. Tourism	0	
7. Service	0	
8. Staff of governor/ state of enterprise	4	
9. others	10	

Significant level 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าประชาชนหมู่ที่ 3 บ้านโคกขามมีความรู้เกี่ยวกับการกัดเซาะชายฝั่งในระดับดีมาก ประชาชนส่วนใหญ่ทราบว่าการปลูกป่าชายเลนและการปักไม้ไผ่เป็นแนวบริเวณชายฝั่งสามารถชะลอความแรงของคลื่นและป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งได้ ส่วนบริเวณหลังแนวไม้ไผ่จะเกิดการตกตะกอนของดินซึ่งเมื่อตะกอนดินมีปริมาณมากขึ้นก็จะสามารถปลูกป่าชายเลนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หาดอาหารและหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวประมงในหมู่บ้านได้ในอนาคต มีประชาชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ยังเข้าใจผิดว่าการดำเนินงานโครงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณบ้านโคกขามเป็นการดำเนินงานของกรมประมงและกรมป่าไม้แทนที่จะเป็นกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังนั้นกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนมากขึ้น

ประชาชนในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจต่อการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีหน่วยงานและนักท่องเที่ยวนำมาชมกิจกรรมปลูกป่าชายเลนมากขึ้น ระบบสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านเช่น ถนน โทรศัพท์ ไฟฟ้า มีความสะดวกสบายขึ้น แม้ว่าประชาชนจะยังไม่สามารถสร้างรายได้จากโครงการได้โดยตรงแต่ก็มีแนวโน้มที่จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและสันทนการได้มากขึ้นในอนาคต เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะเข้ามาปลูกป่าชายเลนแล้ว บ้านโคกขามยังเป็นแหล่งสำคัญของการทำนาเกลือ แหล่งดูนกและโลมาที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก สามารถเดินทางไปได้สะดวก

ประเด็นสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องแก้ไขเพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ประชาชนบ้านโคกขามให้ถึงระดับมากที่สุดได้แก่ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆมากขึ้น เช่น กระบวนการวางแผนและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมแสดงความคิดเห็น นอกจากนั้นควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบข่าวสารของโครงการให้ทั่วถึงมากขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการต่างๆของภาครัฐที่ประสบปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอเช่น การแก้ปัญหามลพิษอากาศและกลิ่นเหม็นในเขตเทศบาลตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง (Tharathikun, 1999) การจัดการทรัพยากรชายฝั่งพื้นที่ปากแม่น้ำเวฬุจังหวัดจันทบุรีและตราด (Techarat, 2003) การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง (Sananthai, 2005) แต่จากปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์เหล่านี้นับว่าเป็นบทเรียนที่สะท้อนถึงความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการแก้ไขและสามารถนำมาใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของภาครัฐอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนการดำเนินงานโครงการเช่น โครงการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งบ้านสมุทรจีน ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ที่ประชาชนมีความพึงพอใจในโครงการเนื่องจากได้มีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งประชาชนสามารถวางแผนการแก้ไขปัญหาเสนอต่อภาครัฐได้โดยสมาชิกของชุมชนเอง (Siriwan *et al.*, 2010)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยโครงการการศึกษาโครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการแก้ปัญหาการกัดเซาะและฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสมุทรสาคร

ขอขอบคุณคุณพิทยา มุขอำหัต และคณะที่ช่วยในการเก็บและนำเข้าสู่ข้อมูล และขอบคุณชาวบ้านหมู่ที่ 3 บ้านโคกขามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Jarupongsakul, T. 2006. Coastal erosion of Thailand: problems and management approach. Study unit of disasters and spatial information. Chulalongkorn University. Bangkok.
- Jarupongsakul, T. 2009. Final report of the project of A study on the integration of spatial solutions to coastal erosion: a pilot study to design at Ban Khun Samutchin, Tambon Lamfapha, Amphur Phra Samut Chedi, Samutprakarn province. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Office of community development. 2009. Ban Sahakorn 1 community plan in 2009-2011. Amphur Muang Office of community development, Samutsakorn province. 21 pp.
- Sananthai, P. 2005. The local fishermen's participation in coastal resources conservation in the Bangpakong river mouth area. Master of Art in Social Science Development. Kasetsart University. Bangkok. 101 pp.
- Shelley, M. 1985. Design as an Instrument of Change: The Role of Design in Tow. p 76. Responding to Social Change. Pennsylvania: Dowden, Hutchinson & Ross. Inc.
- Siriboon, S., Bangkaew, B., and Milinthangul, C. 2010. The 1st Progress report of The project of community capacity empowerment in monitoring and evaluating its success in the coastal erosion problem solving at Ban Khun Samutchin, Samutprakarn province. Chulalongkorn University. Bangkok.
- Siriboon, S., Bangkaew, B., and Milinthangul, C. 2010. The 2nd Progress report of The project of community capacity empowerment in monitoring and evaluating its success in the coastal erosion problem solving at Ban Khun Samutchin, Samutprakarn province. Chulalongkorn University.
- Solos, S. 1995. Public attitudes towards nuclear power plant project in Thailand. A Case Study in Bangkok. Master of Arts course term paper. Disciplines of social policy and planning. Krirk University. Bangkok. 112 pp.

- Techarat, S. 2003. People's participation in coastal resource management at Wain Estuary area, Chanthaburi and Trat province. Master of Science (Fishery Management). Kasetsart University. 141 pp.
- Tharathikun, S. 1999. The participation and satisfaction of the people to air pollution and odor problems solving in Map Ta Phut Municipality area, Rayong province. Master Thesis. Thammasat University. Bangkok. 171 pp.
- Tungtrakul, S. 1990. The satisfaction of tourist regarding to physical environment at Hua Hin beach. Master's Thesis. Kasetsart University. Bangkok. 125 pp.
- Vichaikul, T. 2002. Satisfaction of tourists to the biophysical environment and service centers around the Nature study center nature of Thong Pha Phum forest. Kanchanaburi. Master's Thesis. Kasetsart University. Bangkok. 96 pp.